

FOLKELIGE PROTESTER OG PROTESTFORMER I DEN FRANSKE REVOLUTION

Micah Alpaugh:

Non-Violence and the French Revolution: Political Demonstrations in Paris, 1787-1795,

Cambridge University Press, 2015

300 sider, \$99,00

Den Franske Revolution blev formet og drevet fremad af folkelige protester, demonstrationer og oprør. Hver gang de politiske uenigheder blandt de herskende eliter bevægede sig ind i et dødvande – oktober 1789, sommeren 1792, maj-juni 1793 – var det massive folkelige oprør i Paris, der atter tvang revolutionen fremad og i en stadig mere radikal retning; det vil sige mod stadigt mere vidtgående demokrati og større social lighed. I det mindste frem til sommeren 1793. Herefter havde de mest radikale til dels fået en række af deres krav opfyldt, dels blev befolkningen demobiliseret af en stadig mere autoritær revolutionsregering, som erstattede folkelige protester med en stigende grad af statsterror. Med de brede folkelige bevægelser demobiliseret og stækket var vejen banet for et reaktionært statskup i sommeren 1794, og efterfølgende blev de demokratiske og sociale reformer kontant rullet tilbage. Det var ikke kun i de store revolutionære oprør, de såkaldte *journalées*, hvor den bredere befolkning gjorde deres politiske deltagelse bemærket og var med til at forme Den Franske Revolution. Små og store demonstrationer, fra spontane til ekstremt velorganiserede, var ikke blot et pludseligt brud med den normale politik men udgjorde snarere selve rygraden af Den Franske Revolution. I årene 1787 til 1795 fandt der ikke mindre 1005 kollektive og offentlige protester sted i Paris. Af disse daterer de 50 sig til årene 1787 og 1788, hvilket betyder, at der var i gennemsnit 135 protester om året fra 1789 til 1795.

Micah Alpaugh har skrevet en eminent bog, der dokumenterer disse protester, deres indhold og den udvikling af protestformer, strategier og organisation, der fandt sted i løbet af Den Franske Revolution. Fra de mere spontane og uorganiserede protester i 1789 til de ekstremt velkoordinerede og nærmest skræmmende disciplinerede manifestationer i 1793. Som Alpaugh

overbevisende viser, blev de lokale parisiske revolutionære, der ellers var udelukket fra politisk indflydelse, i løbet af Den Franske Revolution hærdede aktivister, der formåede at optimere folkelige protestformer til at presse den herskende elite til, hvis ikke direkte at få gennemtruffet deres krav, så i det mindste at få sat en ny dagsorden.

Alpaughs bog gør effektivt op med to eklatante men ikke desto mindre udbredte og dominerende fejlfortolkninger af de franske revolutionære protester: For det første at de folkelige protester var overvejende voldelige og udtryk for en voldelig politisk kultur. For det andet at disse protester i overvejende grad var apolitiske og først og fremmest krævede brød og andre subsistensmidler.

Af de over 1000 protester var der rapporter om vold i ca. 10% af tilfældene. Som Alpaugh viser forsøgte de protesterende altid som udgangspunkt at skabe dialog med den herskende elite. I takt med at protesterne ikke blev hørt optrappedes risikoen for konflikt, men, som Alpaugh dokumenterer, var det så godt som altid Nationalgarden (politiet), der startede volden. I mange tilfælde af rapporteret vold er der altså tale om, at politiet åbnede ild mod demonstranter, som ikke nødvendigvis svarede igen med vold. Foruden politiets eskalering af vold opstod voldelige konflikter primært i perioder, hvor frygten for kontrarevolution eller invasion med god grund var høj. Men selv i disse situationer er det bemærkelsesværdigt, hvor ”ordentligt” demonstranterne opførte sig. Alpaugh forklarer dette med aktivisternes strategi, som bestod i at skabe dialog med den herskende klasse eller elementer af den herskende klasse, og aktivisternes ideologi, som i allerhøjeste grad baserede sig på den revolutionære idé om *fraternité* (broderskab). Snarere end at søge konflikt søgte de folkelige masser altså dialog og forståelse blandt deres herskende brødre og kun for så vidt Paris’ befolkning følte sig ignoreret eller direkte forrådt blev demonstrationerne stadigt mere intimiderende i deres udtryk.

Modsat hvordan det ofte er blevet udlagt blev demonstrationerne faktisk mere fredelige i takt med at revolutionen radikaliseredes. Demonstranterne, som ellers var ekskluderede fra indflydelse i det politiske system, perfektionerede gradvis deres taktikker med en blanding af fraternisering - der vel at mærke inkluderede medlemmer af nationalgarden og militæret såvel som medlemmer af parlamentet - og moderat pres. I 1793, hvor de folkelige

bevægelsers indflydelse var størst, var der således kun rapporter om vold i 4 ud af 170 protester.

Et ikke uvæsentligt element i de folkelige protester var kvinderne og deres rolle. Kvindeoprør var på tiden for Den Franske Revolution traditionelt forbundet med (apolitiske) fødevareoprør og - sammenholdt med forestillingen om kvinden som det svage køn - blev kvinderne derfor anset for at være mindre farlige af myndighederne. Således startede en række mindre oprør da også med kvinders indignation over brødpriserne hos den lokale bager, som udviklede sig til både blokader, processioner gennem gaderne og petitioner læst op i parlamentet. Men Alpaugh viser også, at de kvindelige oprør som oftest også var politiske, idet de stod bag politiske krav. Til gengæld havde disse oprør en tendens til aldrig at ende voldeligt, eftersom myndighederne ikke skød på kvinder. Dette faktum blev hurtigt integreret i demonstranternes strategi som revolutionen skred frem. Mange oprør var således ført an af kvinder, og det var ikke unormalt at mænd klædte sig som kvinder for at bidrage til demonstrationens fredelige karakter og for at undgå vold. Da reaktionen sætter ind efter 1794 vedtager parlamentet således en lov, der pålægger politiet at skyde på demonstrerende kvinder, ligesom der indføres specifikke straffe for mænd, der klæder sig i kvindetøj. På dette tidspunkt er det altså anerkendt, at kvinder er mindst lige så farlige politiske aktører som mænd.

Foruden kvantiteten og udviklingen i de folkelige protestformers strategier viser Alpaugh også, hvorledes de folkelige protester er udtryk for en særlig demokratisk form, og hvordan denne demokratiske form i stadigt stigende grad de facto bliver integreret i det franske politiske system. De parisiske demonstranter havde ofte politiske krav. Bannere og paroler blev fulgt op af petitioner, som ofte blev læst op i parlamentet, når grupper af demonstranter fik foretræde - hvilket de ofte gjorde og hvilket også understreger betydningen af *fraternité* ikke blot for demonstranter men også for parlamentsmedlemmer. De revolutionære brødre skulle have lov at tale og blive hørt af folkeforsamlingen. Også organisationen af protester var en vigtig brik i det folkelige parisiske demokrati, særligt fra sommeren 1792 til sommeren 1793. De 48 sektioner var lokale demokratiske administrationer af Paris' forskellige kvarterer og (særligt nogle af) disse fraterniserede med hinanden og planlagde forskellige politiske begivenheder som demonstrationer og petitioner, men også fester

og besøg hos hinanden. I forbindelse med den anden revolution af 10. august 1792, et stort voldeligt oprør hvor kongemagten blev styrtet og republikken udråbt, skabte sektionerne således en planlægningskomité, der kom til at fungere som den nye Pariserkommune, der var et indflydelsesrigt fællesorgan for sektionerne. Den demokratiske betydning af sektionerne og kommunen er selvfølgelig allerede undersøgt (særligt i Albert Sobouls, Morris Slavins og Maurice Gentys arbejde), men Alpaugh integrerer dette i en større fortælling om folkelige protestformer og demokrati ved at undersøge organisationen af protester før sommeren 1792 og den kontinuitet og udvikling som begivenhederne i 1792 og 1793 er udtryk for. De folkelige protester er således udtryk for en bredere demokratisk mobilisering med politiske krav og med en politisk udtryksform, der tager en anden karakter end det repræsentative demokrati, men som ikke desto mindre retter sig mod og allierer sig med det repræsentative demokrati, når det handler om at få gennemført de politiske krav. Den Franske Revolution var således ikke et oprør mod staten men et forsøg på at skabe en folkelig alliance med staten igennem sociale bevægelser og lokale demokratiske administrationer.

Det er styrken af kommunens, sektionernes og demonstrationernes demokratiske form, der gør den ubærlig for fortalere for det centraliserede og statsdominerede repræsentative demokrati, hvorfor den fra sommeren 1793 gradvist udfases ved at delvise krav efterkommes, gennem afmatning, ved at mange sansculotte-ledere sendes i kamp i indland og udland og gennem gradvis indskrænkning af reel politisk indflydelse. Som Alpaugh viser i de sidste kapitler af bogen, er der meget få protester i året 1794, året for både statsterroren og den thermidorianske reaktion, mens året 1795 byder på både mislykkede forsøg på at genoplive de radikale bevægelser (som undervurderede det politiske skred Thermidor havde medført) og på konservative og reaktionære protester (der forsøger at trække revolutionen i en endnu mere reaktionær retning). Således fødes også højreorienterede protestformer kort før fuldbyrdsen af den reaktionære, borgerlige orden, der endeligt knuser de sociale bevægelser. Vi skal frem til 1830 før vi ser noget lignende igen, og kun momentvis har vi siden set folkelige protestformer have den politiske indflydelse, som de havde 1789-93.

Bogen er et forbilledligt stykke historiker-arbejde: ekstremt godt researchet

og veldokumenteret. Den er på ingen måde tung på teori og i det hele taget kendetegnet ved at holde sig fra de store teoretiske diskussioner (med undtagelse af nogle få bemærkninger hist og her), men ikke desto mindre er de teoretiske konsekvenser af bogen til at tage og føle på. Idéen om en voldelig politisk kultur, der er en af hjørnestenene i den revisionistiske udlægning (fra François Furet og Keith Michael Baker og frem) med fokus på politisk kultur og dens efter sigende totalitære tendenser, bliver effektivt afmonteret. Det samme gælder François Furets revisionistiske tese om en afsporing eller udskridning (*déravage*) af revolutionen i sommeren 1792, som efterlader en tilsyneladende udemokratisk og totalitær politisk dagsorden. Tværtimod ser vi en udbredelse af demokratiet og en gryende genuin politisk kultur. Colin Lucas' udlægning af revolutionen som en "chronology of violence" viser sig på alle måder ikke at være holdbar, ligesom Mona Ozoufs tese om at de revolutionære fester og banqueter skulle være blændværk, der tjente til at føre masserne bag lyset og skjule en udemokratisk politisk dagsorden, heller ikke overlever en nærmere efterprøvning. Alpaugh ved, hvad han gør, når han i korte notiser hist og her med baggrund i sit materiale påpeger, hvorledes den ene revisionist efter den anden har taget fejl.

Mens den revisionistiske udlægning bliver pillet effektivt fra hinanden, så er det med visse modifikationer den socialhistoriske udlægning fra George Rudé, Richard Cobb og Albert Soboul og hans elever (særligt Maurice Genty og Raymonde Monnier), der igen står styrket. Rudés teori om at oprørene primært var "bread and butter riots" bliver modbevist, og det samme gælder Sobouls tese om en klassekamp mellem aristokrater og borgerlige. Men den grundlæggende teori om, at de parisiske masser, deres organisation og deres oprør holder nøglen til at forklare Den Franske Revolution og dens gang fra 1789 til 1795 bliver på overbevisende måde bekræftet. Dette perspektiv kan selvfølgelig ikke stå alene, men det kan på ingen måde ignoreres eller negligeres i en sådan grad, som revisionisterne har gjort det. Der er ikke meget tilbage af den revisionistiske tese, hvis man genindsætter de folkelige bevægelser i centrum af Den Franske Revolution, og Alpaugh åbner dermed op for at genfortolke en række af revolutionens begivenheder, figurer og teorier. Indflydelsesrige nutidige historikere som David Garrioch, David Andress og Timothy Tackett har alle bidraget med "histories from below" af Den Franske

Revolution, der ikke stemmer overens med den revisionistiske tese, men ingen af dem har haft som deres genstand de folkelige oprør, deres indhold, form og effekt, og på den måde skrevet et værk, der direkte angriber revisionismen på samme, som Alpaugh gør det.

Alpaugh har med andre ord skrevet en bog, der ikke alene skaber ny grund for fortolkningen af Den Franske Revolution men som også i det hele taget genindskriver de sociale bevægelser og de folkelige oprør i hjertet af enhver politisk orden, der vover at kalde sig selv demokratisk. Bogen kræver måske en smule forhåndskendskab til Den Franske Revolution, da forskellige grupper og personer nævnes uden videre forklaring, men ikke desto mindre vil den være af interesse for enhver, som ønsker at forstå de sociale bevægelser historie og forholdet mellem sociale bevægelser og demokrati.

Nicolai von Eggers